

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2022, No.(46)

Pg.265-274

Concept of Time in the Poetry of Abdulhaq Hamid

Asst. Instructor Sawsan Aziz Khilaf

E-mail: Sawsanaziz1984@Gmail.Com

University of Baghdad, Collage of Languages, Department of Turkish Language, Baghdad, Iraq

(Received on 1/2/2019 - Accepted on 1/12/2019 - Published on 1/6/2022)

DOI: <https://doi.org/10.36586/jcl.2.2022.0.46.0265>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Abstract

After Organization literature era, two literary schools appeared in Turkey and Abdulhaq Hamid is one of this period most prominent poets. During his stay in France with a group of colleagues sent by Turkish Government, he was greatly influenced by the French modern literature and the French modern literary authors.

The study discusses the concept of time in the poetry of Abdulhaq Hamid. Reading his poetry, it can be noticed that time is important where he frequently refers to day and night, morning and evening as time insinuations. Hence, the present paper gives a brief study of the poet's life, and sheds lights on his poems that deal with time- concept.

Key words: Time, Abdulhaq, organizations, poem

Abdülhak Hamid'in Şiirlerinde Zaman İncelenmesi

Araş. Gör. Sawsan Azeez Khlaif

Bağdat Üniversitesi-Diller Fakültesi-Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
sawsanaziz1984@gmail.com

Ön Söz

Tanzimat Edebiyatı döneminden sonra iki edebi okul kurulmaya başlamıştır. Bunlardan Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal okuldur. İkinci okul ise Ekrem, Hamit ve Sezai'nin okuldur. Bu edebi okulun en meşhur yazarlarından biri Abdülhak Hamit'tir. Hamit, Avrupalı Türk edebiyatına etkilenmiştir. Bu edebiyatçı Fransa'ya giderken pek çok Fransız edebiyatçılarla temas etmiştir. Söz konumuz Abdülhak Hamid'in şiirlerinde Zamanı gelince şair yazdığı kasidelerinde zamanı pek çok ele almıştır.

Tezin metinde zamanı nasıl nitelenmiş ve nasıl kullandığı incelemeye çalışacağız. Ayrıca bu yazar yazdığı eserleri bakınca zamana pek çok önem vermiştir.

Anahtar kelimeler: Abdulhak, Kaside, Tanzimat, Zaman.

Özet

Tanzimat Edebiyatı döneminde sonra iki edebi okul ortaya çıkmaya başlamıştır. Tez konumuz Abdülhak Hamid'in şiirlerinde zamandır. Abdülhak Hamid'in şiirlerine bakarken zamanı önem vermiştir. Bu tezde Abdülhak Hamid'in hayatı ve eserleri ele aldıktan sonra zamanın tanımını yaptıktan sonra şairin şiirlerinde geçen zaman kavramlarını gösterip çıkarmaya çalışılmıştır.

Şairin şiirlerini incelerken pek çok zamanı kullandığını görülmüştür. Abdulhak Hamit şiirlerinde yazarken gece gündüz, sabah, akşam kavramları çokça kullanmıştır. Abdülhak Hamid'e göre zaman kaçırılmaz bir şeydir. Dilekler zamanı şöyle tanımlar:

Bir iş için süreyi uzatmak zamana uymak davranışlarını içinde bulunan günün şartlarını uydurmaktadır. Gerekli ve yerinde olmaktan çıkmıştır.

Giriş

Zamanın tanımı: Bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler bir süre ile ilgili durum ve şartlar. Sığırlarım afkarlı olduğu zamanı yaptığı gibi sık nefelerle çabuk içiyormuş.

Zaman almak sürmek, devam edip zaman geçirmek zaman iki yarışmak hızlı hareket etmek zaman kazanmak vakit kazanmış bir işin sırasını beklemektir. Uygun bir fırsat beklemektir (Korkmaz , 2003 ,s189).

Avrupa Türk edebiyatının, Tanzimatın ikinci devresinde yetiştirdiği şahsiyetler için de Batı edebiyatının daha iyi anlayan ve şiir de o devir için baş döndürücü yenilikler yapan, Velüd ve kudretli şair Abdülhak Hamittir.

Başlangıçta bir Namık Kemal talebesi gibi görünen Hamit, o zamana kadar şekil bakımından ciddi bir değişikliğe uğrayan klasik Türk nazımında yeniliklerdir. Türk şiirine batı şekillerini getirmiş. Gerek şiirde en çok eser verdiği tiyatro sahasını eski Türk şiirinin bazı iç ve dış hususiyetleri ile batı edebiyatının birleştiren bağlayıcı bir vazife görmüştür. (Banarlı ,s. 925)

Gördüğümüz veçhile, Tanzimat devresinde ondan önce gelenler, nazım ancak ruh cephesinde değişiklik yapmışlar fakat şekil itibariyle onun eskilik ile olan bağlarını hemen hiç koparamamışlardır.

Hamid'in iki manzum eserlerini neşretmeye başlamasıyla bu hareketin ikinci safhası başlamış olduğu şarin daha sonra yazdığı eserlerle mukayese edilince, iç kıymetleri bakımından tabii olarak sönük görülen bu şiirlerin o zamana için bilhassa göze çarpan tarafları, şekilce tamamen yeni olmasaydı.(Özön, 1941, s.47)

Abdülhak Hamid'in Hayatı

Tanzimat edebiyatımızın ünlü şairi İstanbul'da Bebek'te 2 Ocak 1852 doğdu. Tarihçi Hayrullah Efendi 1819-1968'nin oğludur. Dedesi II Mahmud'un Hakim Başısı Abdülhak Molla'dır. (Karaalioğlu,1976 ,s.407).

Özel ilk öğrenim gördükten sonra ağabeyi ile Paris'e gidince orada bir okula yazıldı. Dönüşünde Robert Koleje devam etti. 1956'te Babiali tercüme odasına girdi. 1866'da Tahran'a elçi tayin edilen babasıyla birlikte İran'a gitti.

Hamit evvela maliye mühamme kalemine sonra da Suriye devlet ve sadaret mektubi kalemlerine girdi. Bu Aralık (1288- 1871) Pirizade ailesinden Fatma Hanım ile Edirne evlendi. (İslam Ansiklopedisi: 1972,s.68)

1876'da Hamit orada Nesteren yazdığı ve bastırılmış. Hamit Paris'te iken bu şehrin eğlence hayatından çok hastalığı ve tadını çıkardığı gibi siyasi olaylarla daha yakından ilgilendi. Onun Osmanlı Rus Savaşı dolayısıyla yazdıkları vatan sevgisi ile dolu şair Dışişleri memurunun feryatlarını yasıttı. (Türk dünyası edebiyatçıları ansiklopedisi:2007, s.200-201).

1908 de Brüksel elçisi olan Hamit, 1921'de vazifesini son verilip İstanbul'a geldi ve çok geçmeden ayan oldu.

1918 mütarekesinde İstanbul'un İngiliz işgal altında bulunduğu yılları Viyana'da geçirdi. Çok genç yaşında bir edebi Şohreti defalarca arttıran şair bilhassa Namık Kemal gibi Rezaizade Ekrem gibi otoriteler tarafından takdir edilmiş ve türlü vesilelerle gençliğe büyük şair olarak tanıtılmıştır. (Kapaklı:1908,s.619).

Kelimelerin anlamlarını zaman ölçü niteleme yer ,yön gibi çeşitli bakımlardan etkileyen daha belirgin duruma veya sınırlandıran türüdür. (Salman:2022,s. 326)

Abdülhak Hamid'in Edebi Kişiliği

Abdülhak Hamit batılı büyük anlayışıyla nazım yeniliklerini getiren ilk şairdir. Tanzimat şairleri ile didaktizme yöneten Türk şiirinde gündelik hayat ve metafizik meseleler aşk veya tabiat yurt ve millet sevgisi ve ölüm onunla girdi. Lirik ve epik tonda tezatlardan yararlanarak geniş bir hayal gücü ile yazdığı şiirler kompozisyon bakımından dağınıktır.(büyük Lügat Ansiklopedisi: 1971,s.898).

Nevi şiveler yığını halindeki doldurma mısraların ciddi bir tenkidi uğramaması büyük şairin daha Avrupa-i yani daha bütün eser vermesine mani olmuş. Hatta eserlerindeki zaafın deramına vesile teşkil etmiş.

(Kemal, 1968, s.15). Bu bakımından Yahya Kemal'in Abdülhak Hamit yazısındaki:

"Abdülhak Hamid'in modern edebiyatımızın kurucularındandır. Doğu ve batı edebiyatı arasında bir köprü olabilecek kadar kuvvetli bir kültür zengin bir hayal gücü vardır. Tasviri Efkar' a Şinasi'nin kalemiyle çevirilmiş bir yazı bana ilk edebiyat hevesini aşmış. Farisi'yi öğrendikten sonra Sadi, Hakan Şevket Hafız ruhi ihtiyaçlarımın en yakın en candan dostu oldular". (Karaalioğlu:1978,s.409)

Abdülhak Hamid'in Eserleri

Hamid'in şiirleri hep yahut Hiç isimli bir kitapta toplanacaktır, adı yine bir tezat motifli olacak bu kitap şiirin süren edebi hayatı içinde gerçekleşmesi, bu yüzden Hamid'in bir kısım şiirleri mecmuaların da gazetelerde ve müntehabat kitaplarında kalmış. Şairin antolojilerde yer alan müstakil şiirleri 1884'te Hindistan'da yazdığı külbe-i iştiyak , yine bir Hindistan hatırası olan Kürsi istiğrak geçerken isimli Türkiye'de dışında yazılmış şiirleridir.(Kapaklı:1908 ,s.933).

Edebiyata aşık, velud bir sanatkar olan Hamid'in küçük bir şiirleri mektup, makale, kitap mukaddimesi ve hatıra şeklinde nesir manzum, mensür yahud nazımla nesri bir arada kullanılarak yazdığı tiyatro eserleri büyük yekün tutar. Bu eserleri mensub oldukları, edebi nevilere dahilinde sınıflandırarak şöyle bir sıra ile tanıtmakta fayda vardır.(Banarlı, s.1932).

Türk edebiyatının tarihi gelişmesi belirtildiği zaman Abdülhak Hamid'in daima yenilikler babası olarak anılacaktır. Nazma getirdiği ferahlık, nazımda denediği tarz, nesir ve nazımla karışık olarak vücuda getirdiği eser ufuk genişletme, tabiatı yeni bir Batı kavramı ile edebiyata sokma, Türk şiirini romantizme hece veznini piyeslerde deneme Türk Nazım'ın ve nesir kendi zamanındaki Avrupa ufkuna doğrudur. (Karaalioğlu:1978,413).

Abdülhak Hamid'in yazdığı eserler aşağıda şunlardır :

- 1- Makber, Beyrut'te yazıldı.(İslam Ansiklopedisi, 1978, s.71)
- 2- Ölüm, makberin devamıdır.
- 3- Garam
- 4- Kaphe
- 5- Validem

- 6- İlham-i Vatan eseridir.(Özön:1941, s. 48).
- 7- Belde
- 8- Sahra
- 9- Hacle (Kapaklı: 1908, s.655)

(**Abdülhak Hamid'in şiirlerinde zaman**) başlıklı tezimiz yazdıktan sonra şiirlerinde bulunan zamanı nasıl kullandığı aşağıdaki kasidelerde belirtiyorum.

Kursi-i İstiğrak

Kenar-ı baharda boş bir alemdir nazır-ı alem
Tahaccur eylemiş bir mevcuttur üstünde bir adem
hayal ettir oturmuş fikri ile meşguldur her **dem*** S.414 /s. 3
Giyirilmişti beyaz amma, bakarsın arzeder matem,

Döner vadide duradur ses, Rüdla Çaglar,
Çemen mai, koyunlar pembe, rengarenk dağlar,
Şafaktan, bahardan etmekte cem, simmüzer bağlar .
Bu şenlikte benim gönlümde ancak varsa bir ağlar. S.416 /s.7

Şair, bu kasidede zaman osmanlı kelimelerin kullanılmıştır kaside dörtluk yazmış kaside teması mersiyedir . kendine yalnız hissediyor bu dünyada sanki eşi onu hicran etti fikli hep onunla hayat ediyor öyle bir hüzün yaşıyor ki kendine matem gibi oturuyor . ağlar gibi hissediyor . Dem farsça anlamı şair burada fikri her vakit ile meşguldur demek ki saat anlamına gelmiştir. Şafaktan, aydınlık demektir yeni bir gün başlangıcı yeni bir hayat.

Şanzelize

Git de bir kere gör seyhtle
Ne kadar hoştur ah o <<şanzelize>>
Anda gerdüne-i zarife süvar

Ne kadar hoş geçer <<alis Hovar>>
Yalnızdır gider iken her bar

Akşam üstü döner cemaatle;	S.6/418
İltifat eylemezdi önce bize.	S.7/418
Kavuşur anda herkes sevdiğine	
Gündüzün gölgelik gece pür- nür	S.8/419
Gündüzün daima Şebîn-i Seher,	S.9/419
Gece bir burcu andırır olyer	S.10/419
Varo burcun içinde birde Kamer	
Ki rekabet eder Semadakine;	
Kim bakarsa olur hemen meşhur	
Hem gece hem de gündüz olduğunu	S.14/419

Şair (şanzelize) kasidesi beyitten bent yabancı kaside dile içerik yabancı kelime en çok Fransız kelimeler, Abdülhak hamit fransız edebiyatından etkilenmiştir. Kaside teması mersiye dir. Akşam üstü karanlıktan sonra yeni bir umit ve aydınlık başlangıcı Önce zaman demktir.

Gündüzün Nür nur dolu ve aydınlık dolu bir gece
Şebîn-i geceyi sabah dönerdi.
Gece, güneş batısından günün

Hayd parktan geçerken

Bugün bir makberin muştakıyım ben eylerim Feryat S.5/420
Senin çok **yarım** hasretle etsen mkberin feryat S.6/420
Onun güşünde da bilmem olur mu sözlerim feryat
Nedir ya Rab feryat ile mutad eder bir kuş
Güzar ettim bu gurbet gehde bir yer çok destü rüyadan
Ne gördümse yazık tefrik olunmaz **şimdi** rüyadan S.420

Şair (Hayd parktan gecerken) kasidesi dörtlük yazmıştır . kaside dile içerik modern dille yazmış . Teması burada mersiye dir. Kimin için yazılmıştır ? kasidenin konusu Fatma hanımın ölümünü üzerine

yazmıştır . Şair, acı ve hüznün ölümünden sonra ayırığına dolayı kendisi yalnız hissediyor.

Bugün: acı anlar

Yarın: günden sonra gelecek burada acı ve ağlamak demektir.

Şimdi: kısa bir süre anlamıdır.

Hasret

Canan ile meşgul hayalim,

Canan ise benden hazır eyler,

Bir Necmi **Seherde** güzel eyler, S.3/424

Yadı ile geçtikçe **leyalim** S.4/424

Mestin o kadar ta o **zamandan** S.5/424

Meyhane gelir Çeşmime dünya

Dönmekte bütün gördüğüm eşya;

Tefrik edemem nur u dumandan

Şair, bu kaside dörtlük yazmış dile arap kelmeler kullanmış, kaside teması mersiye'dir.

Seherde , leyalim , zamandan , arap kelmelerden kullanmıştır burada tasvir eder imaj kullandı çünkü hayalde hiç gitmeyen fatma hanımın anları aklını ve fikrini ile kaplamıştır

Sonuç

Tanzimat Edebiyatı döneminde ortaya çıkan. Ekrem Hamit ve Sezai'nin Okulu Batı edebiyatının ilkeleri Türkiye'ye getirmeye başlamıştır. Bu okulun en meşhur yazarlarından biri Abdülhak Hamittir. Bu edebiyatı edebiyatçı en çok Fransız edebiyatına etkilenmiştir. Söz konumuzun Abdülhak hamid'in şiirlerinden zaman gelince zamanı çok kullanmış ve en çok gece akşam ve sabah kullanmıştır. Çünkü şairin şiirlerine bakınca çok sıkıntı ve acılarını dile getirir. Ayrıca diğer yandan Şair bazı kasidelerinde kötümserce yazmış ve bazılarda iyimserce yazmıştır. Görülüyor ki yazarın yazdığı eserlerinin en çok üzüntülüdür. Ayrıca da şiirlerinde zamanı muhatap etmiştir. Şair de geceyi muhatap etmiştir. Demek ki zaman şaire göre herşey sayılırdı.

Kaynaklar

- 1-Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi İstanbul.
- 2-Büyük Lügat Ansiklopedisi, 6. C., Meydan Yayınevi, İstanbul 1971.
- 3-Habib, İsmail, Tanzimattan Beri Birinci Edebiyat Antolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- 4-İslam Ansiklopedisi, 1 Cilt, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1972.
- 5-Kabaklı, Ahmet, Türk Edebiyatı, 2. C., 3. Baskı, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1908.
- 6-Karaaliğlu, Seyit Kemal, Türk Edebiyatı Tarihi, İnkılap Ve Aka Basımevi, İstanbul 1978.
- 7-Kemal, Yahya, Siyasi Ve Edebi Portreler, İstanbul 1968.
- 8-Korkmaz, Zeynep, Türkçenin Gramer Sözlüğü, TDK. Yayınları, Ankara 2003.
- 9- Özön, Mustafa Nihat, Türk Edebiyatı, Maarif Matbaası, İstanbul 1941
- 10-Salman , Waffa , Namık Kemal'in Vatan aYahut Silistre Başlıklı Tiyatrosunda Geçen Zarfların İncelenmesi , Diller Fakülte Dergisi (45) , 2022
- 11-Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi. 8. C. Atatürk Kültür Merkezi Yayınevi. Ankara 2007

References

- Banarlı, Nihad Sami; History of Photographed Turkish Literature, National Education Press, İstanbul .
- Encyclopedia of Turkish Writers . Vol. 8 , Ataturk Cultural Center Press . Ankara 2007
- Habib, İsmail, Anthology of Tanzimat Literature, Remzi Press, İstanbul
- .-Islamic Encyclopedia, Vol. 1 , Nationality Education Press, İstanbul 1972 .
- Kabaklı Ahmed, Turkish Literature, Vol. 2 , 3rd Edition, Turkey Press, İstanbul 1908 .
- Karaalioglu, Seyit Kemal, History of Turkish Literature, İnkılap& Aka Press, İstanbul
- Kemal, Yahya, Literary & Political Portrait, İstanbul 1968 .

- Korkmaz, Zayneb, Turkish Grammer Lexicon, TDK . Publications, Ankara 2003 .
- Linguistic Encyclopedia, Vol. 6 , Maydan Press, Istanbul 1971 .
1978 .
- Ozon, Mustafa Nihad, Turkish Literature, Maarif Press, Istanbul 1941
- Salman , Waffa , Investigating Adverbs' in Vatan Yahut Silistre by Namik Kemal Journal Of the Collage of Languages , (45) . 2022

About the author

Asst. Instructor **Sawsan Azeez khalif Al-Lami**. I received Bachelor's degree from The University of Baghdad, College of Languages, 2005-2006 and Master's degree from the same University in 2012. I have been working in the teaching profession at the College of Languages since 2017 until now . I did research projects in the field of specialization in Turkish Language and literature to develop education among these published research projects.

E-mail: sawsan.a@colang.uobaghdad.edu.iq

دراسة عن الزمن في اشعار عبد الحق حامد

مدرس مساعد سوسن عزيز خليف

جامعة بغداد، كلية اللغات، قسم اللغة التركية

المستخلص

ظهرت بعد مدة ادب التنظيمات مدرستان ادبيتان وظهر في هذه المدة ادباء مشهورين، من اهم هؤلاء الشعراء واكثرهم نتاجا ادبيا الشاعر عبد الحق حامد اذ كان معروفا بأعماله الشعرية التي تتبع الحداثة في الشعر متأثرا بالشعراء الاوربيين ولاسيما الادباء الفرنسيين اذ اطلع على الادب الفرنسي خلال ارساله من الحكومة التركية مع مجموعة من زملائه الى فرنسا لنقل الحضارة الفرنسية الى تركيا.

ان موضوع البحث هو مفهوم الزمن في اشعار عبد الحق حامد. وعند النظر الى اشعاره فأننا نلاحظ انه قد اعطى للزمن اهمية في اشعاره، في هذا البحث نشير الى مختصرة عن حياته ومؤلفاته تم التعريف بمفهوم الزمن. وعند التدقيق بأشعاره نلاحظ انه قد استعمل مفهوم الزمن في اشعاره بكثرة اي انه استعمل الليل والنهار والمساء والصباح وما الى ذلك.

الكلمات المفتاحية: الزمن، عبد الحق، تنظيمات، قصيدة